

מועלין בהן ובאימוריהן... לאחר זריקת דמים מועלין באימוריהן ואין מועלין בבשר – מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא, ואמאי, ממונא דבעלים הוא. ערש"י ותוס'. ואין לתרץ משום שנקט בבשר קודם זריקה לשון 'אין מועלין' ובודוקא הוא, כי הלא אסור בהנאה קודם זריקה [ודעת התוס' בכמה מקומות שהוא איסור תורה], לכך נקט גם לאחר זריקה לשון זו – אין תירוץ זה מספיק, כי הלא התנא בא לפרש את חילוקי הדינים והניגוד שיש בין קודם זריקה לאחריה, והרי עיקר החילוק בבשר קדשים קלים הוא שהזריקה מתרת הבשר לאכילה, והיה לו לתנא לומר לאחר זריקה 'מועלים באימורים ואוכלים הבשר' ומדוע לא ניגד בבשר כלום בין קודם זריקה לאחריה [ומתרוץ הגמרא שבא התנא ללמדנו אופן שהזריקה מועלת לענין מעילה ואעפ"כ הבשר אינו נאכל]. אבל לעיל גבי קדשי קדשים ניחא, שנקט התנא 'אין מועלין' כי משמיענו את עיקר החילוק בין קודם זריקה לאחריה, והיינו דאמר לעיל 'משום דנסיב רישא מועלין נסיב סיפא אין מועלין'.

דף ח

'אבל לאכילה הוא דלא מרצה'. לפי גרסה זו משמע שאין האיסור באכילה משום 'יוצא' אלא משום שאין הזריקה מרצה כלפי דין אכילה. ואולם מרש"י משמע שלא גרס 'הוא דלא מרצה', ומשמע שאסור באכילה משום 'יוצא'. [ויש מי שמפרש פשוט הגמרא 'זריקה מועלת ליוצא לשריפה אבל לאכילה לא' – וקשה מה לו להזכיר כאן שריפה (עתוס')? אלא יש לפרש שעיקר הטעם שאין היתר אכילה בזריקה זו, לפי שיש כאן פסלות של 'יוצא' שדינו לשריפה, והיא היא הסיבה המונעת מלחול התר אכילה ע"י הזריקה. ולא רק משום איסור אכילת יוצא, אלא הפסול מונע את ההתר. עפ"י חדושי ר' אריה לייב מאלין ח"ב סד].

– נשאו ונתנו בשאלה זו אחרונים ז"ל, וצדדו לדייק מלשונות הראשונים. ע' אבן האול מעשה הקרבנות ז, ג ופסולי המוקדשין לא; כתבי הגר"ז מנחות יב; חדושי רא"ל ח"ב סד; בית ישי קטו (וע"ע שו"ת אחיעזר ח"ב מא, ג).

פרק שני – 'חטאת העוף'

'אבא שאול אומר: טבול יום תחלה לקדש' – אבל לתרומה אינו אלא כ'שני לטומאה' ופוסלה ואינו מטמאה.

[לכאורה נראה מפשט דברי רש"י, שאם נגע בקודש, אותו קודש פוסל את התרומה. וטעם הדבר, שהרי נקבע דינו של אותו קודש להיות שני, ושני פוסל תרומה. ואולם הרש"ש הקשה הלא לענין תרומה נחשב הטבול עצמו כשני וכיצד מגעו יפסול תרומה. ולכן צדד לפרש כוונת רש"י על הטבול עצמו שפוסל תרומה, ולא על מגעו].

(ע"ב) 'אמר רבא: לאבא שאול מעלה עשו בקדשים, שוינהו רבנן לטבול יום כראשון. לר"מ – כאוכל שני. לרבנן – כיון דטבל קלש טומאה, פסול משוי טמא לא משוי'. נראה שלחכמים ודאי דין תורה הוא זה שטבול יום פוסל קודש ותרומה, וכן מבואר ביבמות (עד:), אלא כיון שפרש רבא טעמם של אבא שאול ורבי מאיר, מפרש והולך גם כן טעמם של חכמים שכיון שטבל טומאתו קלושה ולכך לא גזרו בו, שאינו מתחלף בטומאה אחרת.

ולכאורה היה לרבא לומר בלשון זו: 'כי קתני מתניתין – דאורייתא, כי קאמרי אבא שאול ור' מאיר – מדרבנן'. אך אפשר שמעלה דאבא שאול ור' מאיר תקנה מאוחרת היא, והמשנה קדמה לתקנה, הלכך בשעה שנשנית המשנה אף מדרבנן היה הדין כן (חדושים ובאורים).

גם יתכן שלא פסלו חכמים אלא בגדר 'מעלה' ואילו המשנה עיקר דינא קתני [אבל אם עשוהו חכמים כטומאה מעיקר הדין, לא היה למשנה לכתוב דין תורה כאשר מדרבנן הדין אחר. עתוס' יומא ז. סד"ה שנטמא. וע"ע במובא ביוס"ד בכורות נג.].

'מעילה הוא דליכא אבל איסורא איכא, ואמאי, הא ממונא דכהנים הוא'. אף על פי שמצות מיצוי עדיין מוטלת עליו [למאן דתני 'היזה' במתניתין כדלהלן], וכל שלא מיצה עדיין אסור באכילה, מכל מקום מותר כבר בהנאה משעת הזאה גם קודם המיצוי (עפ"י שפת אמת; אור שמח מעילה ב, א ע"ש). ובספר קרן אורה דחק לומר שאין איסור אכילה קודם המיצוי, לפי שאינו מעכב כלל, ע"ש.

רב אדא בר אהבה אמר רב: מיצוי חטאת העוף מעכב. ותני רב, מיצה דמה. משמע בסוגיא שלדעת האומר מיצוי מעכב, אין יוצאת חטאת העוף מידי מעילה אלא במיצוי. וכבר עמדו המפרשים על דברי הרמב"ם שפסק (מעשה הקרבנות ז, ז. וע' גם בהל' פסולי המוקדשין יג, ה) כמאן דאמר מיצוי מעכב, מאידך כתב (מעילה ב, ו) ה"ז דמה אין בה מעילה (ע' לחם משנה מעה"ק שם; קרן אורה).

יש אומרים ש'היזה' – לאו דוקא, וכוונתו שגם מיצה (זבח תודה).

ובשם הגר"ח סולובייצ'יק ז"ל מובא (בחדושים שעל הש"ס) לתרץ שסובר הרמב"ם (עפ"י סוגית זבחים) אף על פי שמיצוי מעכב אין המיצוי מהוה כפרה כשלעצמו, כי בעיקרו אינו אלא 'עבודת שיריים' (כנאמר והנשאר בדם מיצה), רק הוא תנאי ועיכוב בהזאה. הלכך, לענין מעילה הכל תלוי בשם קדשי ה' ולא בהתר הקרבן בפועל, לכן כבר בשעת הזאה פקע דין מעילה, כיון שעיקר עבודת הדם וכפרת הבעלים תלוי רק בהזאה וכבר נגמרה עבודת הקרבן וכפרתו. ואולם לענין חיוב פיגול נותר וטמא, תלוי הדבר בהתר הקרבן שחל על ידי עבודת הדם, והרי לא הותר אלא לאחר המיצוי.

ובאשר לסוגיתנו – יש לומר אחת מן השתיים; אפשר שלדעת הרמב"ם אכן מחלוקתם אינה נוגעת לדין מעילה אלא לחיוב פיגול נותר וטמא, כאמור. ודתני רב במשנתנו 'מיצה דמה' – משום חיוב פיגול הוא, ולא משום מעילה. וזהו דוחק. או יש לומר שתלוי הדבר; אם לא מיצה, לא יצא הקרבן מידי מעילה כיון שהמיצוי הוא תנאי מעכב להזאה. וזהו ששנינו 'מיצה'. אולם קרבן שנעשה כדינו, והשאלה מתי יצא הבשר מידי מעילה – בזה סובר הרמב"ם שיצא למפרע משעת הזאה, שהיא עיקר מצות הקרבן, כאמור.

וע"ע אבן האזל מעה"ק ז, ז; ספר יהגה האריה (לגר"א פומרנצ'יק). וע' תירוץ נוסף בישוב דברי הרמב"ם, בחדושי ר' אריה לייב מאלין ח"ב כא, יב.

עוד בענין מיצוי מעכב, אם נחשב כדבר אחד עם ההזאה, או כעבודה נפרדת – ע' בזבח תודה.

ובגוף דברי הרמב"ם שפסק מיצוי מעכב כרב אדא בר אהבה, ואף על פי שלדעת רב פפא (בזבחים סה), רבי עקיבא סובר מיצוי אינו מעכב, והלכה כרבי עקיבא מחברו והלא רב פפא בתרא הוא – נראה שפסק כן עפ"י פשוט המשנה 'אחד חטאת העוף... מיצה דמן חוץ למקומן פסול...' ותירוץ הגמרא לצדדין קתני – שינויא דחיקא הוא (עפ"י זבח תודה). או יש לומר שסמך על סוגיא אחרת, ביומא סא (חדושי הנצי"ב). אכן הסמ"ג, וכן הראב"ד (ריש קנין) פסקו מיצוי אינו מעכב.

בשפת אמת (יב.) צדד לחדש שיש מעילה הרבנן בקדשים קלים קודם זריקה. ואין משמע כן בתוס' שם.

חיובי פיגול נותר וטמא חלים על הבשר ועל האימורים משנזרק הדם ולא קודם לכן, בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים.

ב. כאמור לדברי רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא כלפי דין מעילה, להוציא בשר קדשי קדשים מידי מעילה, וכן להביא אימורי קדשים קלים לידי מעילה, וכן כלפי חלות חיוב פיגול נותר וטמא. ודוקא אם יצא מקצתו ולא כולו.

א. דין זה נכון בין לענין מעילה (ע"ע לעיל) ובין לענין חיוב פיגול נותר וטמא. וכן לענין דם שיצא – אין זריקתו מועלת כלום כנ"ל (ל"ה, עפ"י תוס' במנחות יב).

ב. התוס' כתבו שאין זריקה מועלת אלא לפסול יוצא ולא לשאר פסולים, ואולם מדברי הרמב"ם (מעילה ג, ט) מבואר שמשוה טמא ליוצא (וע' אחיעזר ח"ב מא; חזון איש קמא כו, ג; לקוטי הלכות מנחות יב).

ואולם אין זריקה זו מרצה להכשיר הבשר באכילה.

א. לענין הקטרת אימורים שיצאו ונזרק עליהם הדם; הרמב"ם (פסוה"מ א) כתב שאם החזירן מקטירים אותם. והראב"ד השיגו. ופרש התוי"ט טעמו של הרמב"ם, שזה שאסרו הזבח באכילה – חומרה בעלמא שמחמירים לענין אכילת אדם, אבל להקטיר לגבוה אין מחמירים שהרי לא הזכיר התלמוד אלא אכילה (וע"ע לקוטי הלכות זבחים).
ונראה [אף להראב"ד] הועילה הזריקה ליוצא, שאם עלה על המזבח – לא ירד (עפ"י חו"א זבחים יט, מח).

ב. לענין דין שריפה ליוצא; מחלוקת רש"י ותוס' (לפי הגרסאות השונות), האם מועלת הזריקה לכך שאינו נשרף לאלתר אלא טעון עיבור צורה, או שמא היוצא נשרף מיד כמו קודם הזריקה.

פרק שני; דף ח

יא. חטאת העוף – מתי מועלין בה? מתי נפסלת במגע טבול-יום, מחוסר-כפורים ובלניה? מתי חייבים עליה משום פגול נותר וטמא?

חטאת העוף מועלים בה משהוקדשה קדושת פה, עד שהוזה דמה על המזבח והותר בשרה לאכילת כהנים. ולמאן דאמר מיצוי מעכב – עד שמוצה דמה. ונחלקו בשאלה זו, האם מיצוי מעכב אם לאו, רב הונא ורב אדא בר אהבה בדעת רב. וכן נחלקו בכך תנאים אליבא דרבי ישמעאל.

א. נחלקו הפוסקים להלכה; הסמ"ג והראב"ד (ריש קנים) פסקו כרב הונא שמיצוי אינו מעכב – שכן יוצא גם מדברי מרב פפא בזבחים, והוא בתרא. ואילו הרמב"ם (מעה"ק ז, ו) פסק שמיצוי מעכב כרב אדא, שכן היא פשטות המשנה 'שמלקן ומיצה דמן חוץ למקומו...'. ואולם משמע מלשון הרמב"ם (מעילה ב, ו) שמשעת הזאה כבר אין מועלים בה (וע' אבן האזל מעה"ק שם). ושמא כוונתו שגם מיצה (עפ"י לקוטי הלכות).

ב. מבואר בגמרא שלדעת הסובר מיצוי אינו מעכב, אפילו לא נשאר דם למיצוי – כשר, הגם שאינו ראוי למיצוי כלל (זבח תודה).

ג. נראה שגם למ"ד מיצוי אינו מעכב, אם חישוב באחת מהעבודות למצות חוץ לזמנו – פיגול הוא, כדין מחשב על שפיכת שיריים (תורת הקדשים). וכן נראה מדברי המנחת-חינוך קמ"ו.

ד. לפי הסוברים 'התר זריקה' או 'התר שחיטה' שנינו – יוצאת מידי מעילה משנראית להזאה / למיצוי, אעפ"י שלא הוזה בפועל (עפ"י תוס').

משנמלקה, הוכשרה להפסל במגע טבול יום, מחוסר כפורים, ובלינה, (בין לינת דם בשקיעת החמה, בין לינת בשר – מונים יום ולילה משעת המליקה. תוס'. וע' שפ"א). וכן ביוצא (עתוס' זבחים כ: מנחות ט. קר"א חו"ב).

קודם שנמלקה אינה נפסלת במגע טבול-יום ומחוסר כפורים. ואפשר אפילו אם נשחטה בחוץ אינה נפסלת במגעם, כיון שעיקר קדושת הקרבן משעת המליקה / השחיטה. וצריך עיון לדינא (שפת אמת).

הוזה דמה – חייבים עליה משום פגול נותר וטמא. ולמאן דאמר 'מיצוי מעכב' – אין חייבים עליה אלא משעת מיצוי (כן מבואר בסוגיא; תורת הקדשים).

יב. מה דין טבול יום שנגע בתרומה ובקדשים?

טבול יום; לדברי אבא שאול הריהו תחלה לקודש ומגעו שני. [והשני עושה שלישי והשלישי עושה רביעי בקודש].

משמע לכאורה ברש"י שאם נגע הטבול בקודש, אותו קודש פוסל את התרומה. והרש"ש צדד שאינו פוסל תרומה, שהרי הטבול עצמו נידון כשני לענין תרומה. ופרש דברי רש"י באופן אחר.

ואם נגע בתרומה, אין התרומה מטמאה את הקודש אלא דינה כשלישי לטומאה שפוסל את הקודש במגע ואינו מטמאו (עפ"י רש"י בסוטה כט).

לדברי רבי מאיר הריהו כשני לטומאה; מטמא קודש (להיות שלישי, והשלישי עושה רביעי) ופוסל את התרומה.

אפשר שאם נגע במשקין, אינם נעשים תחילה אלא הם כשלישי לפסול קודש, או שמא דינם לפסול תרומה (ע' חזו"א טהרות י, ג).

וחכמים אומרים: טבול-יום פוסל ואינו מטמא, בין קודש בין תרומה, בין אכלין בין משקין.

הלכה כחכמים שפוסל את הקודש ועושהו רביעי, בין שנגע באוכלין בין במשקין (עפ"י רמב"ם אבות הטומאה י, ג; מאירי סוטה כט). וכן סובר רבי עקיבא – עפ"י תוס' פסחים יד רע"ב. ואין חילוק בין טבול מטומאה חמורה כגון זב שטבל לטבול מטומאה קלה, כמבואר בסוטה כט). ויש מי שפסק כרבי מאיר שטבול יום מטמא קודש (מאירי נדה עא).

רבא פירש (כפרש"י ור"ג כאן) שמדין תורה טבול יום פוסל ואינו מטמא, אלא שלאבא שאול ולר' מאיר עשו חכמים מעלה בקדשים, לעשותו כראשון או כשני.

א. יש מפרשים שלאבא שאול ולר"מ מדין תורה הטבול כשני לעשות שלישי בקודש (ערש"י סוטה כט: וקר"א כאן).

ב. התוס' כתבו שהסוגיא בסוטה חולקת על רבא וסוברת שלאבא שאול הטבו"י תחילה לקודש מן התורה. ויש חולקים (ע' קרן אורה). וע' בפירושו ר"ח פסחים יט. בשם יש אומרים שמפרשים דברי רבי עקיבא שטבול יום מטמא קודש להיותו ראשון מהתורה).

דף ט

יג. מתי חלים ומתי פוקעים הדינים דלהלן בקדשי קדשים לסוגיהם?

א. מעילה.

ב. הכשר הזבח להיפסל במגע טבול-יום ומחוסר-כפורים, ובלינה?

ג. חיוב על אכילת פיגול נותר וטמא.

א. דין מעילה חל משהוקדשו הקדשים קדושת פה, ופוקע משהותר לכהנים, או – בדבר שאין לו התר לכהנים

– משנעשה מצוותו; –

הלכך חטאת העוף יוצאת מידי מעילה בהזאה [או במיצוי – לדעה שהמיצוי מעכב, ולמ"ד 'התר שחיטה / זריקה' – מלאחר המליקה, שנראה הדם להזאה, כנ"ל].

עולת העוף – משתצא לבית הדשן. לדברי ר' יוחנן: בהוצאת הדשן מהמזבח. ולרב: כבר משנתרם הדשן ונראה כל הדשן להוצאה אפילו לא יצא עדיין, וכדלהלן.

מוראתה ונוצתה יצאו מידי מעילה במיצוי הדם, שהרי אינן מיועדות למזבח, ואעפ"כ אסור

להנות מהן (תמורה לד).

פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים – משיותך (= יתאכל) הבשר (ותיגמר שריפתם בבית הדשן. רמב"ם

מעילה ב,ד).

הרש"ש צידד שאין קיימת מצות תרומת הדשן והוצאתו בפרים ושעירים הנשרפים, הלכך

משייאלו האימורים על המזבח שוב אין מועלים בהם, כדין הבשר משיותך.

עולת בהמה – משנזרק הדם פקעה מעילה מן העורות. ומן הבשר לא פקע עד שתצא לבית הדשן או עד שתהא ראויה לצאת, וכנ"ל.

חטאת, אשם ושלמי ציבור; משנזרק הדם – יצא הבשר מידי מעילה, (או משעה שנראה לזריקה או לקבלה

לחזקה ור' זירא לעיל ה. והוא הדין בכל הקרבנות כיו"ב). והאימורים – משיצאו לבית הדשן.

שתי הלחם – משנזרק דם הכבשים יצאו מידי מעילה.

לחם הפנים – משקרבו הבזיכין.

מנחות; מועלים בקומץ עד שיצא לבית הדשן. ובשירים – עד שקרב הקומץ.

לוג שמן של מצורע; לחכמים, וכן הלכה, משייזרק דם האשם אין מועלין בו (אבל אין נהנין).

לרבי, משנתן מתן-שבע ומתן-בהונות (עפ"י זבחים מד). ומשמע ברמב"ם שאין בו מעילה אלא

משקדש בכלי ולא בקדושת פה. וכיוצא בזה משמע (במשנה יג): לענין מי ניסוך שבחג, שאין

מועלים בהם אלא משהוקדשו בכלי שרת, וכבר עמדו אחרונים על טעמו של דבר).

ב. לא הוכשרו הזבחים להפסל במגע טבול-יום, במחוסר-כפורים ובלינה (וביוצא. ע' במפרשים) אלא בשחיטת

הזבח או במליקה.

ואין צריך הכשר ליטמא כי חיבת הקודש מכשרתן, ואף קודם קבלת הדם (עפ"י תוס' חולין ב:

חזו"א זבחים ו,ה).